

სასაქურო ფურცელი

სურათებიანი ჟამათები

გაზეთის № 104

ღამასაჟის № 19

კვირა, 5 ოქტომბერი 1914 წ.

მთგაღიგი

ისტორიული მოთხრობა.

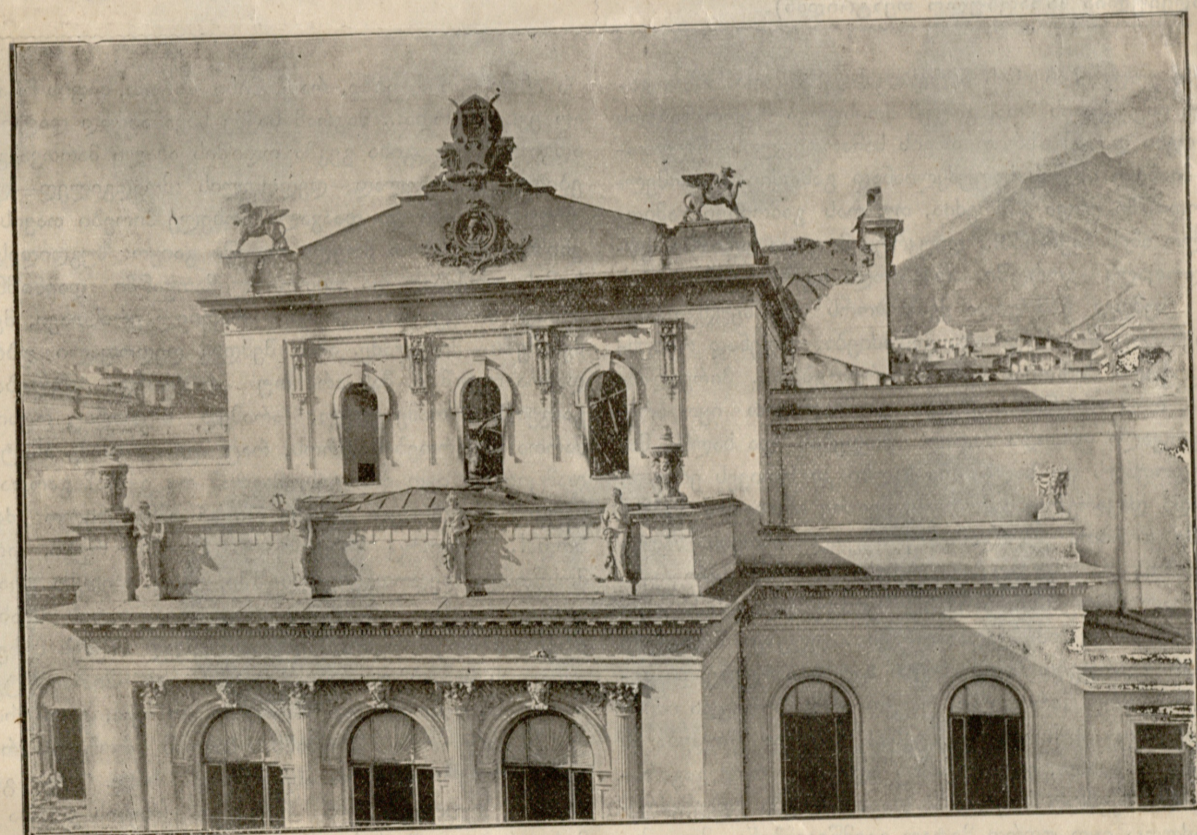
(იხ. სურათებიანი ღამასაჟი № 18.)

რა თქმა უნდა, გენერლები: გაგარინი და კოლიუბიაკინი ერთი აზრით, ერთი მიზნით იყვნენ გამსჭვალულნი... მაგრამ კოლიუბიაკინი პირადადაც გრძობდა დედოფლისგან თავს შეურაცხყოფილად, ამიტომ მოინდომა ჯიქურ მიეტანა დედოფალზე იერიში, რომ ერთის დაკვრით დედამიწასთან გაესწორებინა... გაგარინს კი მიპარვით უნდოდა ფეხი დაეჭრა მეწველ ფურისთვის. ამ სახით, კერძო ინტერესმა, ერთის გზით მიმავალი გენერლები რამდენიმედ დააშორა ერთმანეთს.

† კავთარი ლევან გაგარინი, გარდაიცვალა, ბრძოლის დროს მიღებულ ჭრილობებისაგან.

უწყალო ჩიქოვანები, რომელთაც ხელთ ჩაუგდიათ, მართველობაში მეტად სუსტი დედოფალი, თავიანთ გემოვნებაზე ატრიალებენ ხალხის ბედ-ილბაღს: ადგანან ისეთს სასტიკ ზომებს, იჩენენ ისეთს უნიჭობას მართველობაში, რომ მათი ხელის დაფარება ყოვლად შეუწყნარებელ დანაშაულად უნდა ჩითვალოს. დანაშაულობად იქმნება აგრედვე, რომ ხალხის ცხოვრების სრულიად უკოდინარ დედოფალს მიენდოს თვით სულიერადაც დაწყლულებული ხალხის განკურნება!... რითი უნდა განიკურნოს ეს ერთობ დაბეჩავებული ხალხი, რომელიც მეზობლად იმერეთში და გურიაში შეჰყურებს სახარბიელო მართველობას რუსეთის კანონით დამყარებულს? საშუალება ერთად-ერთია.

დამწვარი ქართული თეატრის გადარჩენილი წინაპირი (ზედა ნაწილი, ცეცხლისაგანა გაშავებული, დანგრებიდან მოსჩანს თეატრის შიგნით ნანგრევები).

თი-მეორეს, თუმც მიზანი მსვლელობისა ორივესი ერთი იყო. ამ მიმართულებით ამოძრავებულმა კოლიუბიაკინმა, თავისი მრისხანე მოხსენება არ გააცნო გაგარინს. — „ოდიშის ამბობებო, — სწერდა, სხვათა შორის, ის თავის მოხსენებაში, — მეტატონეთა არა ადამიანური ქცევით არის გამოწვეული. არ შეიძლება ამბობების ჩაქრობაზე რამე ითქვას იქ, სადაც ჯაქვები, ხუნდები, ქანჩები და სხ. საზარელი იარაღები, ხალხის დასატანჯავად გაჭიდდნენ, დაუბრკოლებელ ხმარებაში არიან; სადაც ბატონები ჩალის ფასად ჰყიდნიან თავიანთ ყმებს და სადაც ადამიანი პირუტყვზედაც დაბლა დაუყენებიათ... ყოვლად

შეუძლებელია, დროებით მაინც, არ შეიცვალოს ოდიშში მართვა-გამგეობა რუსის კანონების შეტანით... ეს კითხვა იმდენად მომწიფებულია, რომ დახმარების დაშორებულ დროისთვის გადადება, მეტად გამწვავებულ მდგომარეობას გამოიწვევს შემდეგო.“ —
ამავე დროს გაგარინი სწერდა მოხსენებაში, რომ საკმაოა დავახმაროთ ოდიშის მართველს რამდენიმე რუსის მოხელე, რომ იქ ცხოვრება თავის კალაპოტშივე ჩასდგესო.
რომელი ერთისთვის უნდა მიეცა მეფის მოადგილეს უპირატესობა? მართალია, გაგარინს უფრო პასუხსაგები ადგილი ეჭირა, მაგ-

აქ. სსრ კ. მარქსის
სახ. სახ. რესპუბ.
ბიბლიოთეკა

დამწვარი ქართული თეატრის საზამთრო დარბაზი.
(გადაღებულია საზაფხულო თეატრიდან).

დამწვარი ქართული თეატრის სცენის ნანგრევები.

რამ არ შეიძლებოდა კოლიუბიაკინის აზრისთვისაც ანგარიში არ გაეწიათ. ასე იყო თუ ისე, მეფის მოადგილემ მოისურვა უფრო მაგარს ნიადაგზე დაედგა ფეხი და ამ აზრით თავის საჩინოველოს წვერთაგანს — დიუკრუას — მიანდო საქმის საფუძვლიანად გამოძიება, რომელსაც ადგილობრ — ოდიში უნდა გამოეძია, თუ რას გამოეწვია ამბოხება და რას შეეძლო იმის ჩაქრობა... დიუკრუა მოვიდა ოდიში, ეწვია პირველად დედოფალს — გორდში, დაჰპირდა საქმის გამოძიებას მის სასარგებლოდ, შემდეგ წამოვიდა ქვაშობორს და შეუდგა საქმეს... მაგრამ რამდენადაც წინ მიდიოდა გამოძიება, იმდენად რწმუნდებოდა, რომ დედოფალს პირობას ვერ შეუსრულებდა... პირველმავალდემ აღმოაჩინა, რომ ოდიშის საქმეები დომბალივით იყო არეულ-დარეული: დედოფალი უჩიოდა მალალ წოდებას და ხალხს, მალალი წოდება — დედოფალს და ხალხს და ხალხი კი ორივეს ერთად: პირველი დასტიროდა დაკარგულ სამოთხეს, მეორე ანთხევდა შხამსა და გესლს და მესამე კი იბრძოდა ადამიანური უფლებისთვის. ხალხი აცხადებდა, ასაბუთებდა და ამტკიცებდა ისეთს საზიზღარ საჩივრებს დედოფალზე და მალალ წოდებაზე, რომ არ შეიძლებოდა ის სხილი ასოებით არ ჩაწერილიყო საქმის ქალაქლებში... ყალყზე შემდგარი მალალი წოდებაც არ უვარდებოდა ამ მხრით ხალხს ამტყუნებდა დედოფალს, რომ ის, როგორც მართველი, უნიჭო იყო; მოჰყავდა იმისი საბუთები და ამხეურებდა ჭუჭყიან საქმეებს... მალალი წოდება ამ გზით ელოდა ხსნას!.. ამ სახით, დიუკრუამაც აღნიშნა, რომ გაგარინის გეგმას არა თუ არ შეეძლო მშვიდობა და სათნოება დაემყარებინა ოდიში, შესაძლოც იყო უფრო მეტად გაემწვაებინა მდგომარეობა. ამიტომ ის მიემხრო კოლიუბიაკინს და იმანაც დაასკვნა, რომ საჭიროა დედოფალთან მოლაპარაკება, რომ მას დროებით დაეტოვებინა ოდიში, სანამ რუსის მთავრობა კვლავ ისევ არ აღადგენდა მშვიდობიანობას.

ბარიათინსკიმ მოიწონა ეს აზრი და შეუდგა საქმეს, მაგრამ დედოფალმა შორს დაიჭირა თავი: პირველად თუ კიდევ მოისმინა მეფის მოადგილის წინადადება, ოდიშიდან გასვლის შესახებ, ესეც შეურაცხყოფად მიიღო და გადაჭრილი უარიც შეუთვალა, ხოლო მეორედ-მესამედ გამოგზავნილ წარჩინებულთ ამ საქმეზე ლაპარაკის ნებაც არ მისცა... ის, როგორც მთავარი და რუსეთის მეფესთანაც დაახლოვებულ-დაამხანაგებული, თავის-თავს ვაშორებით მალლა აყენებდა მეფის მოადგილეზე და თავს ნებას არ აძლევდა პასუხი გაე-

ცა ისეთს კითხვებზე, რაც, მისი აზრით, მეფის მოადგილეს სრულიად არ ეკითხებოდა... მაგრამ საქმე სხვანაირად დატრიალდა: მეფის მოადგილემ შეადგინა გეგმა ოდიშის ახალი მართვა-გამგეობისა, დროებითი მართველად — დედოფლის მოადგილედ — დანიშნა გენერალი კოლიუბიაკინი და დაავალა მოხელე პირები თავისი სურვილით დაენიშნა. ამ სახით მთელი ოდიში გაიყო: ზუგდიდის, სენაკის და ლეჩხუმის ოლქებად და თითოეულ მათგანში დანიშნა ოლქის უფროსებად: პირველში, მგოსანი — რაფიელ ერისთავი, მეორეში — რუსი და მესამეში — მიქელაძე. ამის შემდეგ დედოფალი უბრალო მემამულედ დარჩა ოდიში. მას არა თუ არ ჰქონდა უფლება ხალხის მართვა-გამგეობისა რამე ეთქვა, არამედ თითონაც რუსისთვის უნდა მიემართა საჭიროების დროს, რაც მეტად მძიმე ასატანი, მეტად დიდი დამცირება იყო მისთვის, მაგრამ რა ექმნა? გარდა ჩიქოვანებისა, თანამგრძნობი არაჲან ჰყავდა და ამ უმნიშვნელო ძალით რას გახდებოდა!.. როგორც დედოფალს ოდიში რუსი, არც რუს-მართველს მოსწონდა დედოფალი ოდიში; ისიც, თითქო თვალში სარი ამოსვლიაო, სწუხდა და იტანჯებოდა დედოფლის სიახლოვით; უნდოდა თავიდან მოეშორებინა, მაგრამ ყოველ საქმეს მიზეზი უნდა და დედოფლის სამშობლოდან გაძევებას კი — მით უმეტეს!.. ერთის სიტყვით, ორივესთვის ოდიში ბინა არ იყო, ერთ-ერთი უნდა გასცლოდა ამ საბურთაო მოედანს, მაგრამ რომელი? რა თქმა უნდა ის, ვინც უძლური იყო! ეს ასეც მოხდა: სოფ. სოფ. გორდსა და ზანაში მოხდა შეიარაღებული შეტაკება რუსის ჯარსა და ადგილობრივ მცხოვრებთა შორის, რაც, როგორც მოსალოდნელი იყო, გათავდა რუსის გამარჯვებით, მაგრამ საქმეს მოწყობა კი ჩიქოვანებს დაატყდა, საიდანაც აიღეს სუნი და კვალი დედოფლამდე მიიტანეს. აქედან გაიჩარხა საწადელი საქმეც: თავადი ივანე ჩიქოვანი (ძმა სახლთუხუცესისა), როგორც მეთაურ-მომწყობი შეტაკებისა, რუსეთს გადაასახლეს და დედოფალზე შეადგინეს ოქმი, რასაც მოჰყვა უმაღლესი რესკრიპტი დედოფლის სახელზე, რომლით, დედოფალი თავის შევილებით, მიწვეული იყო რუსეთში... ეს იყო უკანასკნელი გაქნევა მახვილისა, რომელმაც ორივე ფეხები დააკრა ოდიშის თვითარსებობას; ეს იყო უკანასკნელი ისარი, რომელმაც შუა გააპო გვირგვინი ოდიშის თვითარსებობისა და ეს იყო უკანასკნელი ზარიც, რომელმაც აცნობა ხალხს დასაფლავება ოდიშის სამთავრო ტახტისა... მაგრამ დედოფალი გულს არ იტეხდა: მის მიერ დაღვრილ ცრემ-

ქართული დრამ. საზ. დასი სეზონი 1914--1915 წ.

ვ. აბაშიძე

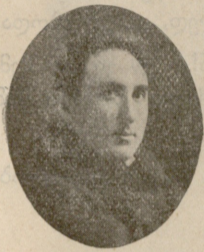
ეფ. მესხი

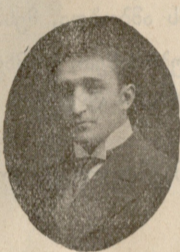
ნ. ჩხვიძე

ე. ჩერქეზიშვილი

ბ. კორიშვილი.

ა. იმელაშვილი

რ ე შ ი ს ო რ ე ბ ი

მ. ქორელი

ალ. წუწუნავა

ი. ზარდალიშვილი

ა. ცულაბეგიშვილი

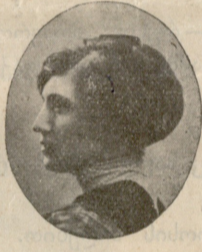
ა. შანშიაშვილი

ლოლუა

პიერეტა

ა. ქიქოძე

ა. შოთაძე

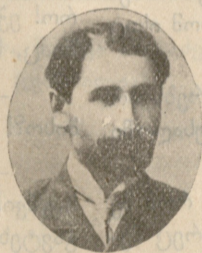
გ. გრომისპირელი

ს. ბეჯანიშვილი

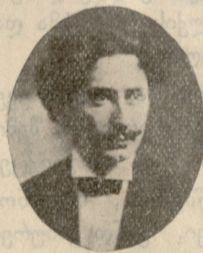

გ. ვარგარიძე

ბ. ბეგლარიძე

(მ ო კ ა რ ნ ა ხ ე ნ ი)

ზ. ურშვილი
(ს ც ვ ნ ა რ ი უ ს ი)

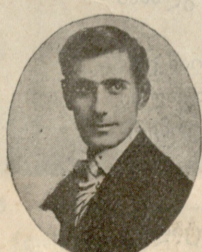
ნ. თოიძე

ვ. ალულიშვილი

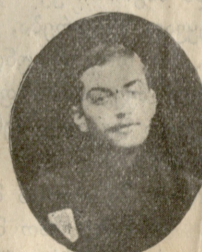
ზ. გომელაური

ნ. მამულაიშვილი

მ. სარაული

მ. კიაურელი

ლთა გუბეს ზედ მოეტივტივებინა ერთგვარი იმედის აჩრდილი: ის ფიქრობდა, რომ თავს შეაბრალედა მეფეს და კვლავ ისევ დაიბრუნებდა დაკარგულ ედემს... ამ სიზმრით გატაცებული დედოფალი მზადებას შეუდგა: მოიყვანა ცნობაში თავისი შვილების მამული, ყმები და მთელი უძრავ-მოძრავი ქონება, დანიშნა აპეკუნად ცნობილი მოღვაწე—დიმიტრი ყიფიანი და 25 ოქტომბერს 1857 წ., თავისი შვილებით, გაემგზავრა, ზღვით, რუსეთს.

XII

ერთ დილას სენაკის ოლქის უფროსის წინ იდგა თავადი კოწია გერია, რომელმაც გააცნო თავისი—თავი უფროსს და აცნობა რომ ოდიშის ამბოხების მთავარი მეთაურთაგანი იყო ყმა—დავით გიდელია.

—„არ ვიცი, გიწერიათ თუ არა სიაში ეს გიდელია, მაგრამ ის კი ცხადია, ნამდვილი ჭეშმარიტებაა, რომ ამბოხების მთავარი მიზეზი ის იყო; იმან აშალა ოდიში, იმან ჩაუდგა უგნურ ხალხს თავში ოდიშში ჯერ კიდევ გაუგონარი აზრი, იმან შეშალა ჭკუიდან მიქავა და თოდუები, ის იყო ამ მეთაურების მოძღვარი, იმისი რჩევით ატრიალებდნენ მეთაურები ყრუ ხალხს და ის არ ყოფილიყო, ამბოხებაც არ იქნებოდაო“—მტკიცედ დაასვენა თავადმა.

უფროსი მიტრიალდა, გადაშალა რაღაც ქაღალდი და აცნობა თავადს, რომ გიდელიაც სწერია სიაში.

— სულ 38 კაცი გვეყავს სახეში მთელი ოდიშიდან და მათს რიცხვში ისიც კია,—ახირებულად უთხრა უფროსმა თავადს.

— განა ის სხვასთან უნდა ეწეროს? ა-კი მოგახსენეთ, ის თავი იყო მეთქი!

— ეგ არაფერია!.. იმის ამბავი ჩვენ გაუგებრად არ დაგვრჩება.

— მართალია, ყველაფერს გაიგებთ, მარა ის გვაწუხებს, რომ ისიც დაჭერილი არაა. მეთაურთაგანი ზოგი დაჭერილია, ზოგს დასაჭერად დაეძებთ და ის რომ არხეინად დაიარება, ეს არ მოგვწონს.

უფროსის ტუჩებზე ღიმილმა გაითამაშა, მაგრამ რაზე?—ეს აუხსენელი დარჩა თავადისთვის.

— ფიქრი ნუ გაქვთ,—შენიშნა უფროსმა,—რუსის მთავრობა დამნაშავეს დაუსჯელად არ დასტოვებს... სხვა საქმე ხომ არა გაქვთ ჩემთან, თავადო?

— სხვა არაფერი.
— მაშ, ამაზე გთხოვთ არ შეწუხდეთ; ისიც მალე იქნება დაჭერილი,—უთხრა უფროსმა და გაუწოდა ხელი.

თავადი ძალიან უკმაყოფილოდ დარჩა უფროსის მიღებით. ის მოელოდა, რომ ასეთს დიდს თავადს, როგორც იყო ის, რუსი მოხელე ალტაცებით მიეგებებოდა, მიიწვევდა დასაჯდომად და დიდხანს იზაასებდა მასთან სხვა და სხვა საგნებზე... შემდეგ გაიმართებოდა სადილი—დიდი სმა-ჭამა სადღეგრძელოებით, შექცევით და რას წარმოიდგენდა, თუ ორიოდ ხმელ-ხმელი სიტყვის შემდეგ ხელს გაუშვერდა გამოსამშვიდობებლად.

გავიდა ამის შემდეგ რამდენიმე დღე და კოწიას ნატვრა შეუსრულდა: დავითი დაიბარა ოლქის უფროსმა და აცნობა, რომ ისიც მემამბოხეთა სიაში იყო აღნიშნული.

—„მაგრამ,—დაუმატა უფროსმა,—სანამ ყველა მეთაურებს არ დაეჭვებთ და გამოძიებაც არ დასრულდება, შემოდის სატუსაღოში არ ჩავსვა, თუ მომცემ პირობას, რომ არ გაიქცევი აქედან“.

— მიიღეთ სრული დარწმუნება, ბატონო უფროსო, რომ მე ჩემს ამხანაგებს არსად გავექცევი, გინდ გახურებული საკირეც მელოდეს. იმაშიაც დარწმუნდით, ბატონო, რომ არც ერთი მეგრელი გლეხი თავის სიტყვას არ უღალატებს.—მტკიცედ მოახსენა დავითმა უფროსს.

— ნუ თუ?—ირონიულად შეეკითხა უფროსი.
— ჭეშმარიტად. მეგრელ გლეხს საკუთრება არაფერი აქ; ყველაფერი ბატონმა წაართვა, წაართვა თვით ადამიანური სახელიც. ღუწოდა დასამცირებელი სახელი—გლეხი, რაც გლახას, უვარგისს ნიშნავს, უნდა მაგრამ ვერ წაართვა სიტყვის სიმტკიცე: მეგრელ გლახას სიტყვად აეჯერება, თუმც საკვირველია, რომ ესეც შერჩა!

— როგორ უნდა დაგიჯერო ეს, ჩემო გიდელია?—სიამ-ღიმილით შეეკითხა უფროსი, რომელსაც, გარდა იმისა, რომ თვალში მოუვიდა დავითი შეხედულობით, მოეწონა მისი უშიშარი მჭერმეტყველებაც.

— შემოდის მოგართვათ ერთი ღერი უღვაში.

— მერე რათ მინდა უღვაში? სად უნდა შევიწახო?—სიცილით შეეკითხა უფროსი.

— ეს საბუთია, რომ მე დავიცავ ჩემს სიტყვას.

— არა, ჩემო გიდელია, მე უღვაშს არ ვეტანები; მაგრამ, როგორც ვხედავ, შენ გამოდგები ამბოხების მეთაურად!—ღიმილით, მაგრამ გამოსაცდელად უთხრა უფროსმა.

დავითმა ძირს დასწია თავი.

— ჰო, თქვი! ა-კი მითხარი მეგრელი გლეხი ტყუილს არ იტყვისო!

— უარი არ მითქვამს, ბატონო.

— მაინც რა სამსახური გეჭირა?

— „დიდ ვეზირს“ მემძინდენ,—სთქვა დავითმა მორცხვი ღიმილით და თავი დალუნა.

— დიდ-ვეზირი, დიდ-ვეზირი!—ღიმილითვე გაიმეორა უფროსმაც და ჩაფიქრდა; გაიარ-გამოიარა ოთახში და ისევ დაუწყო კოტხვა, მაგრამ ახლა კი მის წარსულ ცხოვრებაზე... და რა—გაიგო, რომ მას სამხედრო გამოცდილებაც ჰქონდა, შეჰპირდა გაშვებას და შეველასაც, რომ სასჯელი არ მოეხადათ ამბოხების მოწყობისთვის, თუ ჯაშუშად, ან, როგორც ის ამბობდა, მესაიდუმლედ, დაუდგებოდა.

— არ შემოდის! უბრძანეთ, დამხვრიტონ!.. ეს კი არ შემოდის!—გულახდილად მოახსენა დავითმა უფროსს და სისხლი წამოაწვა სახეზე.

— რატომ? შენ ხომ ემდური დედოფალს, თავად-აზნაურობას? ხომ გიყვარს რუსი?

— დიად, ბატონო.

— მაშ, რა არის აქ შეუძლებელი? შენი უტუც ხომ ამ სამსახურს უწევს ზუგდიდის ოლქის უფროსს?

— დასაჯერებელი არაა, ბატონო, რომ უტუც ჯაშუშად ჰყავდეს უფროსს! მართალია, ის ახლავს უფროსს, მაგრამ ჯაშუშში არაა; ის ჯაშუშობას ვერ მიიღებდა, ის გონიერი გლეხია!

— ჯერ ერთი, უგონო და რეგვენი არც ჩვენთვისაა საჭირო და მეორეც, მე ვატყობ, რომ შენ გიმძიმს ჩემი გაგება! არ ვიცი შენ რანაირად გესმის ჯაშუშობა და მე აგისხნი, რომ ამით შენ სამსახურს გაუწევს შენს მოძმებს.

— მე ასე მესმის, ბატონო, რომ კაცი ან უნდა იყოს ცოცხალი, ან მკვდარი. ცოცხალ-მკვდარი საძაგელია და ჯაშუშშიც ცოცხალ-მკვდარია: საიქიოში მკვდრებს აკლია და სააქაოში ცოცხლებში არ ურევია. მკვდრის სულივით უნდა გაძვრეს-გამოძვრეს აქა-იქ, ემ-მაკივით მუცელში უნდა ჩაუძვრეს კაცს, დაუამხანაგდეს; წურბელივით გულზე უნდა მიაჯდეს, უნდა მიენდოს, უნდა მიინდოს, გაუგოს გულის საიდუმლო და მერე უნდა უღალატოს, გასცეს, გაყიდოს ერთს მართალს ორი-სამი ტყუილი უნდა მიუმატოს, რომ პატრონის გული მოიგოს... საზარელია-საზარელი ჯაშუშში, გველზე უფრო საზარელია!

— ჰა-ჰა-ჰაა!—გადაიხარხარა უფროსმა და ღვარძლიანად დაუმატა:—ფილოსოფოსი ყოფილხარ—ფილოსოფოსი, ჩემო დიდ-ვეზირო! ექვი არაა, ძალიან დაგებმარება ფილოსოფოსობა ცივს ქვეყანაშიაც, სადაც თითსაც ვერ გამოყოფ გარედ!

— ეს ხომ უკანონობა იქნება, ბატონო! რა დამიშავებია საამისო?!

— ჰა-ჰა-ჰააა!.. ბავშვი ყოფილხარ-ბავშვი!.. ფილოსოფოსი და ბავშვი! თავშესაქცევი ახალი ამბავია!.. დაგპირდი და სიტყვას ვერ გავტებ: არ ჩავსვამ საპყრობილეში, მაგრამ გიცხადებ, რომ დღეიდან მაინც ტუსაღი ხარ და უნდა დარჩე აქ, ამ ჯარის კაცის ზედამხედველობის ქვეშ; მას უნდა გამოეცხადო ყოველ დილა-სალამოს და ის უნდა დაიჯერო, რასაც გეტყვის; ჯიუტობას თავი დაანებე, იფიქრე მომავალზე... ვნახოთ, გამოიცვლები თუ არა!—უბრძანა ოლქის უფროსმა დავითს და გადასცა ჯარის კაცს, რომელმაც გარედ გაიყვანა.

(შემდეგი იქნება).

კირილე წუთისოფლელი.

